DIDAKTICKÉ UKOTVENÍ

DLOUHODOBÝ CÍL

- Žák vysvětlí, jak lidská činnost a společenské instituce dlouhodobě ovlivňují podobu krajiny a sídel v konkrétním regionu.
- Žák využívá pozorování, mapy a další zdroje informací k hledání příčin a důsledků změn krajiny.

CÍL AKTIVITY

- Žák porozumí hospodářskému, kulturnímu a správnímu významu klášterů ve středověké Evropě a jejich vlivu na rozvoj konkrétního regionu.
- Žák na příkladu kláštera St. Marienthal vysvětlí vztah mezi polohou kláštera, způsobem života jeho obyvatel a proměnou okolní krajiny.
- Žák zdokonalí schopnost formulovat domněnky a ověřovat je pomocí terénního pozorování a různých informačních zdrojů.

OVĚŘITELNÉ VÝSTUPY

- Žák dokáže formulovat domněnku o tom, proč byl klášter založen právě na daném místě.
- Žák dokáže z pozorování krajiny, mapy a dalších podkladů vybrat informace, které jeho domněnku podporují nebo vyvracejí.
- Žák dokáže popsat základní princip života cisterciácké komunity a vysvětlit význam práce pro fungování kláštera. Žák dokáže uvést konkrétní způsoby, kterými mohl klášter ovlivňovat hospodářství, osídlení a podobu okolní krajiny.

PŘÍLOHY

Interreg
Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko
Kofinanziert von der Europäischen Union
Spolufinancováno Evropskou unií

Cisterciácký klášter St. Marienthal: Jak klášter proměnil místní krajinu?

Autor aktivity: ***Andrzej Paczos***

ANOTACE AKTIVITY

Aktivita vede žáky k poznávání vztahu mezi polohou cisterciáckého kláštera a dlouhodobým vývojem okolní krajiny. Z vyhlídky nad klášterem St. Marienthal žáci pozorují jeho polohu a současnou podobu krajiny a s využitím mapy, schématu typického cisterciáckého kláštera a informací o každodenním životě řeholní komunity hledají odpověď na otázku, proč byl klášter založen právě na tomto místě a jak mohl ovlivňovat své okolí. Aktivita propojuje terénní pozorování, práci s různými informačními zdroji a interpretaci kulturní krajiny jako výsledku dlouhodobého působení člověka.

DOSTUPNOST + MAPA

VSTUPY

Přenositelnost a využití aktivity: Okolí cisterciáckého nebo benediktinského kláštera, ideálně lokalita umožňující pozorovat klášterní komplex i jeho vztah k okolní krajině.

Potřebný čas: 1 vyučovací hodina

Personální zajištění: 1 vyučující

Doporučená věkový skupina: SŠ

Pomůcky: Mapa rozmístění cisterciáckých a benediktinských klášterů ve středověké Evropě, schematický plán klášterního komplexu, diagram denního režimu v klášteře, mapa současného okolí kláštera, psací potřeby a pracovní list (materiály přiloženy jako přílohy)

Širší kontext:

Doporučené vstupní znalosti a dovednosti žáků:

- Základní představa o tom, co je klášter a řeholní řád.
- Základní orientace ve středověkých dějinách Evropy.
- Schopnost pracovat s mapou, schématem a jednoduchým diagramem.

Před aktivitou:

Krátká diskuze o tom, co si žáci představují pod pojmem klášter a jakou úlohu mohly kláštery ve středověké společnosti plnit. Žáci mohou na mapě porovnat rozšíření cisterciáckých klášterů ve středověké Evropě a přemýšlet, proč vznikaly právě na určitých místech. Původní podklad uvádí přibližně 2 000 cisterciáckých klášterů v Evropě.

Po aktivitě:

Porovnání St. Marienthal s jiným klášterem nebo kulturní krajinou. Diskuze o tom, které prvky současné krajiny mohou mít svůj původ ve středověkém hospodaření a které jsou naopak mladší. Návaznost na témata historického vývoje osídlení, kulturní krajiny a proměn funkcí území.

POSTUP BÁDÁNÍ / POSTUP

1. EVOKACE A MOTIVACE

Z vyhlídky nad klášterním areálem žáci nejprve pozorují St. Marienthal a jeho okolí bez podrobnějšího výkladu učitele. Zaměřují se nejen na samotné budovy, ale také na řeku, cesty, zemědělské plochy, lesy, sídla a další prvky krajiny.

Učitel položí otázku: Kdybychom nevěděli nic o historii tohoto místa, co bychom pouze z dnešní krajiny mohli odhadnout o tom, proč klášter vznikl právě zde a čím se jeho obyvatelé zabývali?

Následuje krátká diskuze o tom, že kláštery ve středověku neplnily pouze náboženskou funkci, ale byly také součástí hospodářského a společenského života. Původní materiál zdůrazňuje, že stopy jejich činnosti jsou v evropské krajině patrné dodnes.

2. BADATELSKÁ OTÁZKA

Proč byl klášter St. Marienthal založen právě na tomto místě a jak jeho existence ovlivnila okolní krajinu?

3. HYPOTÉZA

Žáci ve skupinách formulují vlastní domněnky o důvodech založení kláštera právě na tomto místě a o jeho možném vlivu na okolní území. Při formulaci hypotézy vycházejí pouze z toho, co vidí v krajině a co již o klášterech vědí. Mohou například přemýšlet o významu dostupnosti vody, zemědělské půdy, lesů, dopravních cest, vzdálenosti od sídel nebo možnosti hospodářského využívání okolní krajiny.

4. POKUS

Žáci postupně ověřují svoje domněnky pomocí několika zdrojů.

Nejprve pozorují současnou krajinu a zaznamenají prvky, které podle nich mohly být důležité pro fungování kláštera. Poté pracují se schematickým plánem typického cisterciáckého kláštera a určují, jaké funkce jednotlivé části areálu plnily. Součástí kláštera byly například kostel, dormitář, refektář, kuchyně, studna a také ovocná a zeleninová zahrada.

Následně žáci analyzují diagram denního režimu komunity St. Marienthal. Zjišťují, kolik času bylo věnováno modlitbě, práci, spánku a dalším činnostem a co tento poměr vypovídá o způsobu fungování kláštera. Podle předloženého diagramu připadalo přibližně 8 hodin na spánek, 6,5 hodiny na práci, 5,5 hodiny na modlitby a bohoslužby, 2,5 hodiny na volný čas a 1,5 hodiny na jídlo. Skupiny na základě všech zdrojů doplní nebo upraví svoji původní hypotézu.

5. VYHODNOCENÍ

Výsledky jsou zasazeny do širšího historickogeografického kontextu. Klášter St. Marienthal byl založen roku 1234 v údolí Lužické Nisy mezi Hirschfelde a Ostritz. Původní materiál popisuje tehdejší oblast jako méně rozvinutou a méně hustě osídlenou než dnes a připisuje klášteru významnou úlohu v hospodářském a kulturním vývoji regionu.

Žáci diskutují, jak může jedna instituce během několika staletí ovlivnit sídelní síť, způsob hospodaření, využití půdy i kulturní podobu regionu. Uvažují také o tom, jak lze takový historický vliv rozpoznat v současné krajině.

6. HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ

Výsledky jsou zasazeny do širšího historickogeografického kontextu. Klášter St. Marienthal byl založen roku 1234 v údolí Lužické Nisy mezi Hirschfelde a Ostritz. Původní materiál popisuje tehdejší oblast jako méně rozvinutou a méně hustě osídlenou než dnes a připisuje klášteru významnou úlohu v hospodářském a kulturním vývoji regionu.

Žáci diskutují, jak může jedna instituce během několika staletí ovlivnit sídelní síť, způsob hospodaření, využití půdy i kulturní podobu regionu. Uvažují také o tom, jak lze takový historický vliv rozpoznat v současné krajině.

7. REFLEXE

Žáci se vrátí k úvodnímu pozorování krajiny a odpovídají na otázku: Co bychom dnes v této krajině pravděpodobně viděli jinak, kdyby zde klášter nikdy nevznikl? Společně rozlišují stopy, které jsou přímo spojeny s klášterním areálem, od širších důsledků dlouhodobého hospodaření a správy území.

Na závěr reflektují také samotný způsob bádání: které informace dokázali získat přímo pozorováním krajiny, které museli zjistit z map, schémat a historických údajů a kde už jejich závěry zůstávají pouze pravděpodobnou interpretací.

Původní reflexe zdůrazňuje, že i když dnes kláštery hrají menší společenskou roli, jejich stopy zůstávají v podobě sídel, polí, lesů, architektury a uměleckých památek součástí současné kulturní krajiny.